

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, професійне самовизначення та подальше професійне навчання стають першоосною для розвитку професійної компетентності майбутнього соціального працівника. Схильність до фаху «Соціальна робота» є складним мотиваційним утворенням, яке є джерелом активності особистості саме у контексті безпосереднього виконання її професійної діяльності на основі стійкого інтересу та реалізації педагогічних здібностей.

Перспективами подальших досліджень у контексті обраної проблематики є розробка профорієнтаційного тренінгу для тих старшокласників, які мають нестійкі професійні інтереси та не можуть співвіднести власні схильності із майбутньою сферою діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович Т.В. Развитие профессиональной компетентности социального педагога в системе послыдипломной освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2018. 310 с.
2. Вульф В.М., Хозе С.А., Иванов В.К. Кем и каким быть? *Воспитание школьников*. 1991. № 5. С. 28-31.
3. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: Питер, 2003. 512 с.
4. Калюжна Ю.І. Самооцінковий аспект розвитку схильності до педагогічної діяльності у шкільної молоді. *Психологія і особистість*. 2017. № 2(12). С. 93-101.
5. Орлов А.Б. Склонность и профессия. Москва: Знание, 1981. 96 с.
6. Психология человека от рождения до смерти. Психологический атлас человека / под ред. А. А. Реана. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. С. 465-473.
7. Спіріна Т.В. Формування професійної культури майбутніх соціальних педагогів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ, 2009. 260 с.

УДК 378:37.033

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Лебедик Леся,

доктор педагогічних наук, доцент,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

У статті розглядаються проблеми формування екологічної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи на основі компетентнісного підходу. Подано формулювання мети і засобів формування екологічної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи. Визначено мету їхньої підготовки з екології як формування шанобливого і свідомого ставлення до природи, до різних форм життя.

Ключові слова: екологічна компетентність, компетентнісний підхід, майбутній фахівець соціальної роботи, формування.

The article examines the problems of forming environmental competence of future social work specialists based on the competence approach. The formulation of the goal and means of forming environmental competence of future social work specialists is presented. The goal of their training in ecology is defined as the formation of a respectful and conscious attitude to nature, to various forms of life.

Key words: *environmental competence, competence approach, future specialist in social work, formation.*

Постановка проблеми. Вирішення проблем, пов'язаних із підготовкою майбутніх фахівців соціальної роботи, забезпечує компетентнісний підхід, який у нашій країні й країнах Євросоюзу прийнятий для оцінювання освітніх досягнень студентів. Сутність компетентнісного підходу стосовно екологічної підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи – у зміщенні акценту з процесу засвоєння екологічних знань і вмінь на процес формування екологічної компетентності, що реалізує вимоги реформування системи вищої освіти в Україні та сучасні підходи до означеної проблеми у європейських країнах.

Аналіз останніх публікацій вітчизняних і зарубіжних учених, проведений у наших попередніх публікаціях [2, с. 71–75; 3, с. 270–274; 4, с. 49–53; 5, с. 572–579] та праць, присвячених технологіям формування екологічної компетентності студентів (О. Буграк [1, с. 124–129], К. Горбик [2, с. 71–75], О. Кльокта [3, с. 270–274], В. Стрельников [1, с. 124–129; 4, с. 49–53; 5, с. 572–579; 6, с. 52–61] та ін.), показав недостатнє вирішення проблеми екологічної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні, зокрема щодо їхньої теоретичної і практичної підготовки до екологічного виховання учнів.

Мета статті: формулювання мети і засобів формування екологічної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу науково-методичної літератури і власного досвіду нами виділена мета і засоби формування екологічної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи.

Екологічна підготовка має сформувати у майбутніх фахівців соціальної роботи: а) моральну відповідальність за якість природного і соціального середовища; б) готовність брати активну участь у заходах з охорони і покращення природного і соціального навколишнього середовища; в) любов до рідної природи і соціуму.

Метою підготовки з екології є формування у майбутніх фахівців соціальної роботи свідомого і шанобливого ставлення до природи, різних форм життя. Екологічна компетентність майбутнього фахівця соціальної роботи передбачає розуміння мети означеної підготовки з екології.

Екологічна компетентність майбутнього фахівця соціальної роботи передбачає наявність умінь: а) вести спостереження в природі; б) збирати наукові дані; в) аналізувати зібраний дослідницький матеріал; г) порівнювати, відрізняти, висувати гіпотези; д) робити висновки; е) прогнозувати; є) шукати можливі рішення цих проблем; ж) передбачати наслідки прийнятих рішень.

У майбутніх фахівців соціальної роботи слід сформувати такі позиції: а) почуття моральної відповідальності за природне і соціальне навколишнє

середовище; б) готовність брати участь у діяльності з охорони і поліпшення стану природного і соціального навколишнього середовища; в) систему переконань і оцінок, пов'язаних з вивченням довкілля.

Завдання формування екологічної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи доцільно описувати в таких категоріях:

а) *усвідомлення* – допомога різним соціальним групам чи окремим особам осмислити глобальний характер природи і соціуму;

б) *відомості* – допомога майбутніх фахівців суспільству в здобутті інформації, пов'язаної з проблемами природного і соціального навколишнього середовища;

в) *позиція* – формування позитивного ставлення майбутніх фахівців до природи, усвідомлення цінностей і мотивацій, необхідних для охорони і поліпшення природного і соціального навколишнього середовища;

г) *компетенція* – одержання майбутнім фахівцем необхідних даних для вирішення проблем, пов'язаних з природою;

д) *участь* – можливість для соціальних груп, окремих осіб, майбутніх фахівців активно вирішувати проблеми довкілля.

Екологічна підготовка має ґрунтуватися на механізмах формування у майбутніх фахівців соціальної роботи екологічної компетентності й готовності до екологічної діяльності. Власне, готовність майбутнього фахівця соціальної роботи до майбутньої екологічної діяльності є таким особливим психологічним станом, що характеризується повноцінним розвитком, взаємодоповнюється і зумовлюється у структурі особистості інтелектуальним, мотиваційним і операційним компонентом.

Змістовними характеристиками стану екологічної компетентності й готовності до екологічної діяльності є: а) розуміння майбутнім фахівцем соціальної роботи суті екологічних проблем і джерел розвитку; б) знання біології, законів розвитку біологічних об'єктів; в) розуміння ролі екологічної діяльності у вирішенні екологічних проблем; г) наявність потреби брати участь в охороні й захисті природного і соціального навколишнього середовища; д) прагнення до організації і проведення природоохоронних заходів; е) наявність моральної відповідальності за свої дії з природою; є) вміння проводити соціально-просвітницьку роботу, спрямовану на захист і охорону довкілля; ж) вміння передавати іншим членам соціуму знання з екології; з) вміння практично організувати соціальну роботу із попередження негативних екологічних явищ у довкіллі.

Оскільки всі психічні новоутворення у структурі особистості зароджуються і формуються внаслідок реального включення суб'єкта в певну діяльність, зміст якої є адекватним формованій психологічній якості, майбутні фахівці соціальної роботи мають усвідомлювати мету цієї діяльності, її цінності, плановані результати і способи їх досягнення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Із проведеного дослідження робимо висновок, що сутність і зміст концепції екологічної підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи можна розкрити такою сентенцією: навчити когось іншого, передати екологічні знання іншій людині можливо, якщо майбутній фахівець сам володіє цими знанням і вміє їх

самостійно застосовувати. Лише осмисливши та усвідомивши зміст екологічної підготовки, майбутній фахівець соціальної роботи стає психологічно готовим до екологічної діяльності. Реалізація формування екологічної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи буде вимагати від кожного майбутнього фахівця особистісного самовдосконалення, глибокої духовної роботи.

Окреслимо актуальні завдання, які потребують *подальшого вирішення*: а) оновлення змісту і процесу екологічної підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи; б) розробки відповідних інтегрованих екологічних навчальних курсів, які не лише передавали інформацію, а передбачали зміну моделей поведінки, позицій, стереотипів, ставлення до довкілля; в) розробки необхідної навчально-методичної літератури для майбутніх фахівців соціальної роботи, що забезпечать формування екологічної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буграк О. М., Стрельніков В. Ю. Технологія формування екологічної компетентності студентів. *Зб. наук. статей магістрів факультету харчових технологій, готельно-ресторанного і туристичного бізнесу ПУЕТ за результатами наук. досл. 2011–2012 навч. р.* Полтава : ПУЕТ, 2012. С. 124–129.

2. Горбик К. В. Лебедик Л. В. Формування екологічної компетентності соціальних працівників. *Неперервна освіта як засіб професійного зростання педагога (м. Тернопіль, Україна, 25 лют. 2022 р.). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Г. І. Герасимчук, Н. Б. Стрийвус.* Тернопіль: ТОКІППО, 2022. 298 с. С. 71–75.

3. Кльокта О. С., Лебедик Л. В. Підготовка викладачів до використання засобів формування екологічної компетентності студентів. *Збірник наукових статей магістрів. Факультет товарознавства, торгівлі та маркетингу. Факультет харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу : у 2 ч.* Полтава : ПУЕТ, 2018. Ч. 2. С. 270–274.

4. Лебедик Леся, Стрельніков Віктор. Інтерактивні технології навчання майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи. *Імідж сучасного педагога.* 2020. № 4 (193). С. 49–53. URL : http://isp.poippo.pl.ua/article/view/212383/pdf_76

5. Лебедик Леся, Стрельніков Віктор. Розвиток особистісно-професійної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: збірник наукових статей / За заг. ред. Г. Л. Єфремової.* Суми, 2021. 656 с. С. 572–579.

6. Стрельніков В. Ю. Розвиток екологічної компетентності фахівців соціальної роботи у закладах неперервної освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Scientific Journal of Khortytsia National Academy.* Серія: Педагогіка. 2022. Вип. 1(6). С. 52–61. URL:<https://doi.org/10.51706/2707-3076> 35